

Communiceren met hoogbegaafde kinderen vergt heel wat lenig geschakel van volwassenen. Hoogbegaafde kinderen denken en praten vaak zo verstandig dat je bijna-volwassen gesprekken met hen kunt voeren. Maar ze kunnen onverwacht heel 'kinderachtig' reageren op tegenslag: ze schreeuwen moord-en-brand bij een klein sneetje in de vinger of een onaardige opmerking van een ander kind. Waarom doen ze dat? En hoe kan je daar als volwassene het beste op reageren? Talent vroeg uitleg en communicatietips aan hoogbegaafdheidsexpert Rineke Derksen.

Communiceren met hoogbegaafde kinderen, hoe doe je dat?

HOE KOMT HET DAT DE OMGANG MET HOOFBEGAAFDE KINDEREN SOMS ZO ANDERS IS DAN MET ANDERE KINDEREN?

'Hoogbegaafde kinderen hebben echt een andere aanpak nodig, dat mag je niet onderschatten.

Ze hebben een heel actief brein, ze krijgen heel veel prikkels binnen en dat werkt door op alle aspecten van hun persoon. Ze zijn niet alleen maar slim en snel in hun denken; ze denken *anders*, voelen anders, praten anders, leren anders, nemen anders waar, kortom ze zijn anders dan andere kinderen.

Sterker dan bij andere kinderen is er sprake van **verschillende ontwikkelingsniveaus** tegelijk. **Cognitief** functioneren hoogbegaafde kinderen op hoog niveau. Ze denken over veel grote en kleine dingen na, leggen verbanden, begrijpen veel en kunnen een gesprek-op-niveau voeren.

Maar **emotioneel** lopen hoogbegaafde kinderen niet altijd voor. Wel krijgen ze veel emotionele prikkels binnen, die ze niet zo snel kunnen verwerken. Dan zie je soms heftige uitbarstingen van extreem blij, boos

of verdrietig zijn, zonder dat voor henzelf duidelijk is waarom ze zo extreem reageren. Vanwege het verschil met het cognitieve aspect lijken kinderen soms kinderachtig, maar dat zijn ze niet zomaar.

Volwassenen kunnen helpen bij het duiden van die rijkgeschakeerde emoties, helpen er woorden aan te koppelen. Dan kan een kind uitdrukken: 'Ik weet niet precies hoe ik me voel; het is een beetje blij, maar ook verdrietig en nieuwsgierig tegelijk.' Ook helpt het om uit te leggen waarom andere kinderen anders reageren dan het hoogbegaafde kind zelf zou doen; dan maak je gebruik van de sterk ontwikkelde cognitie om meer grip te krijgen de emotionele kant.

Ook de **fysieke** ontwikkeling is meestal op leeftijdsniveau, al hebben hoogbegaafde kinderen meestal wel extra veel bewegingsonrust en behoefte aan wiebelen en friemelen.

Sociaal lopen hoogbegaafde kinderen vaak voor: ze hebben een hogere verwachting van vriendschappen en een hoger bewustzijn van – en meer inzicht in – de sociale interactie om hen heen.

Maar de (emotionele) reactie die dit oproept, is vaak

niet van hoger niveau, die kan vrij tactloos zijn. Dan roepen ze dwars door de klas 'Juf dat heb je fout geschreven', in plaats van naar haar toe te gaan en het te fluisteren. Of ze geven heel rechtstreeks commentaar op iemands uiterlijk: 'Wat heb jij een lelijke jurk aan zeg!' Omdat hoogbegaafde kinderen zo verstandig kunnen praten en redeneren, voelen volwassenen zich door dit soort tactloze uitspraken vaak overvallen.

Bovendien kunnen hoogbegaafde kinderen zich enorm snel ontwikkelen, ze veranderen nog sneller dan hun leeftijdsgenootjes. Dus wat gisteren een goede manier van communiceren was, is dat vandaag misschien niet meer. Je moet als volwassenen steeds heel goed kijken hoe het op dit moment is.'

SOMS KOMEN HOOGBEGAAFDE KINDEREN MET VERHALEN DIE NIET WAAR KUNNEN ZIJN; ZE BEWEREN DAN BIJ HOOG EN BIJ LAAG DAT ZE NIET LIEGEN. GELOVEN ZE DIE VERHALEN ECHT ZELF?

'Hoogbegaafde kinderen hebben vaak veel verbeeldingskracht ('beeldende gevoeligheid' wordt dat ook wel genoemd). Als ze vertellen, halen ze er allerlei beelden, indrukken en visualisaties bij. Daardoor weet een toehoorder vaak niet meer goed wat waar is en wat niet. Sterker nog, dat weten de kinderen zelf ook vaak niet meer. Waarheid en fantasie lopen geregeld helemaal door elkaar. Dat is niet bewust liegen, want in gevoel en beleving van het kind kan het allemaal heel echt zijn. Maar het is dan wel tijd voor een reality check: 'Laten we eens even kijken wat je echt hebt meegemaakt en wat je erbij hebt bedacht?'

ALS JE REGELS STELT OF ADVIES GEEFT, GAAN HOOGBEGAAFDE KINDEREN DAAR VAAK MET ZOVEEL ARGUMENTEN TEGENIN, DAT HET BIJNA EEN MACHTSCONFLICT WORDT. HOE GA JE DAARMEE OM?

'Bij de begeleiding van hoofbegaafde kinderen is het ontzettend belangrijk om uit de strijd te blijven. Je kunt je erg afgewezen voelen door hun reacties, maar

'Hoogbegaafde kinderen hebben echt een andere aanpak nodig, dat mag je niet onderschatten'

het is bijna nooit hun opzet om je te kwetsen. Het gaat om hun eigen grote behoefte aan autonomie. Hoogbegaafde kinderen voelen zich vaak beknot of gecontroleerd door regels, zeker als volwassenen zich zelf niet aan die regels houden. Regels moeten zinvol zijn. De belangrijkste is 'respect te hebben voor jezelf, voor elkaar en voor de omgeving' en natuurlijk moet je gevaar beperken. Het hangt van het kind af hoeveel verantwoordelijkheid het kan dragen (en dat kan snel veranderen). Vaak werkt het goed om af te spreken dat kinderen even overleggen als ze iets willen doen dat ze nooit eerder gedaan hebben.

Vanuit diezelfde behoefte aan autonomie kan een kind heel stellig zeggen: 'Ik beslis zelf wel wat ik doe en ik luister pas naar jouw advies als ik denk dat ik het nodig heb'. Probeer dan niet om defensief te reageren en 'de macht over te nemen', maar complimenteer het kind dat het zo'n vertrouwen heeft in zichzelf. Als je ziet dat iets niet goed gaat, kun je zeggen: 'Ik heb een tip voor je, vraag er maar naar als je het weten wil'. Dan bied je steun terwijl het kind toch autonoom kan blijven.'

KINDEREN DIE THUIS IN VOLZINNEN PRATEN EN PRACHTIG TEKENEN, KOMEN SOMS UIT SCHOOL MET BRABELTAAL EEN KRABELTEKENINGEN. HOE KOMT DAT?

'Hoogbegaafde kinderen voelen perfect aan wat hoort en niet hoort in een groep; vaak passen ze zich daaraan aan. Op zich is dat niet zo'n probleem, iedereen gedraagt zich thuis anders dan in de supermarkt. Aanpassen is ook een survival-mechanisme om niet te veel op te vallen en je positie veilig te stellen in een groep. Maar als kinderen zich langdurig en onder druk aanpassen, is dat ongezond. Sommige kinderen passen zich meer aan dan anderen, meisjes doen het over het algemeen iets sneller.

Veroordeel dat aanpasgedrag niet, maar praat volwaardig terug als een kind babytaal gebruikt. Je kunt ook als volwassene het aanpasgedrag benoemen: 'Ik zie dat jij je aanpast aan de andere kinderen; wat knap dat je dat kunt. Maar kijk eens om je heen; is dat hier thuis (of in de plusgroep) wel nodig? Als je wil, mag je er ook mee stoppen'. Vaak is die bewustwording een enorme opluchting voor een kind.

Sommige kinderen gaan als reactie op dat aanpassen op school, thuis heel druk of agressief doen, of bijvoorbeeld weer bedplassen. Probeer als ouders een rustpunt voor je kind te zijn en vrienden voor hen te zoeken die hun 'ontwikkelingsgelijken' zijn. Een of twee kinderen die 'ook zo zijn' kunnen genoeg steun bieden, waardoor kinderen meer zichzelf durven te zijn.'

Rineke Derksen is (mede)eigenaar van GelukkigHB in Zwolle. Haar drijfveer is dat kinderen 'gelukkig hoogbegaafd' moeten kunnen zijn, vanuit eigenwaarde en begrip van zichzelf en anderen. Zij begeleidt groepen hoogbegaafde kinderen, leidt begeleiders op, geeft voorlichting aan ouders en scholen en schrijft boeken. Om nog meer mensen te kunnen bereiken ontwikkelt Rineke sinds kort ook online cursussen. De eerste cursus 'Communiceren met hoogbegaafde kinderen'

in september 2016, telde 1199 deelnemers.

Leuk om te weten: de lezers van maandblad *OPZIJ* stemden Rineke naar de 3^e plaats op de Impact Award-lijst. In deze lijst (gepubliceerd in nummer 12 van 2016) staan vrouwen die minder zichtbaar zijn voor het grote publiek, maar wel veel impact hebben op onze samenleving. gelukkighb-academie.nl

HOE ZIT HET MET HET NIET (OPNIEUW) WILLEN PROBEREN VAN NIEUWE DINGEN DIE NIET GELIJK GOED UITPAKTEN?

'Dit kan je ook begrijpen als je denkt aan de verschillen in ontwikkeling in één kind. Hoogbegaafde kinderen hebben de meest prachtige plannen en beelden in hun hoofd. Maar hun motorische vaardigheden zijn vaak nog niet genoeg ontwikkeld om te maken wat ze bedacht hebben. Dat verschil kan zo teleurstellend en frustrerend zijn dat ze het opgeven. Zeker omdat veel andere dingen hen zo gemakkelijk afgaan en ze weinig ervaring hebben met de cyclus proberen – falen – opnieuw proberen – oefenen tot het wel lukt.

En wat bij bijvoorbeeld fietsen kan meespelen, is dat kinderen niet begrijpen hoe dat kan, in evenwicht blijven op zulke dunne bandjes.

Als volwassene kan je op zulke momenten het beste proberen niet te veel te pushen, maar te benoemen wat je ziet gebeuren – zonder waardeoordeel. Vaak kunnen kinderen dan zelf aangeven wat ze aan hulp van je nodig hebben: samen een stappenplan maken om te oefenen, of bijvoorbeeld uitlegfilmpjes zoeken.

Een laatste aspect dat hier speelt is de behoefte aan betekenisvol leren. 'Waarom zou ik een werkstuk schrijven waar niemand verder wat aan heeft? Ik ga liever iets maken, waardoor ik echt snap hoe het werkt en waar ik daarna iemand blij mee kan maken.'

Als volwassenen kan je dan bespreken dat sommige dingen niet direct resultaat opleveren, maar dat je ze langer moet volhouden. Bijvoorbeeld: het heeft geen effect als je één keer je tanden poetst, wel als je dat structureel twee keer per dag doet. Zo werkt het ook met blijven oefenen om je motoriek of je vaardigheid te trainen.'

IS HET VERSTANDIG OM AAN EEN KIND TE VERTELLEN DAT HET HOOGBEGAAFD IS? OF KAN JE BETER WEGBLIJVEN VAN ETIKETTEN?

'De angst om te stigmatiseren is begrijpelijk, maar niet terecht. Onderzoek van dr. Dewey Cornell in de jaren '80 wees al uit dat het kinderen over het algemeen goed doet om te weten dat ze hoogbegaafd zijn.

Aan kinderen vertellen dat ze hoogbegaafd zijn en dat hun brein anders werkt, brengt acceptatie en verwerking op gang. Hoogbegaafde kinderen hebben vaak het vervelende gevoel dat ze te ingewikkeld zijn voor andere kinderen – en dat dat slecht is. Andere kinderen begrijpen soms hun verhalen en hun grapjes niet. Het kan een enorme opluchting zijn om te begrijpen dat ze inderdaad anders zijn, waarom dat zo is en dat dat een naam heeft.

'Jij bent HB en dat is oké; anderen zijn anders en dat is ook oké. Dus als je ziet dat iemand iets niet kan wat jij wel kan, of als iemand een fout maakt, hoef je dat niet in te pepen. Probeer maar rekening te houden met de gevoelens van die ander en vertel het tactvol.'

Onderdeel van het acceptatieproces kan zijn dat kinderen te pas en te onpas roepen: 'Ik ben hoogbegaafd', daar zit lang niet iedereen op te wachten. Laat ze dat maar aftasten, bij wie ze dat wel goed kunnen vertellen en bij wie niet. In onze GelukkigHB-groepen is het zelden een punt: 'Oké, jij bent hoogbegaafd, fijn. Dat zijn we allemaal hier; zullen we nu een leuk spel gaan doen?'

ALTIJD AAN HET SCHAKEN...

In de herfst wordt er veel geschaakt. Er zijn schoolschaaktoernooien en de wereldkampioen verdedigt zijn titel. In 2016 in New York bleek Magnus Carlsen weer de beste. Die andere denksport, dammen, werd plots 'cooler' gemaakt: hiphoplabel TopNotch verbond zich aan het wereldkampioenschap begin december, waar twee jonge Nederlandse mannen kansrijk waren. In zekere zin emancipatoir voor zowel TopNotch als het dammen.

Er zijn mensen die het hele jaar door schaken. In clubs, op plusklassen, in huiskamers, achter een houten schaakbord of op telefoon of tablet. De jongen die op zijn 11^e nog wist te vertellen hoe erg hij de peuterspeelzaal vond en mij daarmee stimuleerde tot het oprichten van een Peuter+groep, speelde vanaf zijn 7^e elke avond met zijn vader een potje schaak. Geweldig momentje voor vader en zoon - wat bij deze een tip voor vaders is!

Het opvoeden van een hoogbegaafd kind is eigenlijk ook als schaken. De hele dag moet je 4, 5 stappen vooruitdenken en alert zijn, want anders word je 'teruggepak'. Je kan wel aan je zoon van 9 uitleggen dat je zijn sokken alleen maar hebt opgeraapt omdat het wasdag was, maar als je de volgende keer zegt: 'haal die sokken van de vloer', zegt hij: 'als het wasdag is, raap jij ze toch weer op?'. Liever had je dus je tong afgebeten en net wat minder uitgelegd. Als je iets toestaat aan je kleuter, hoort daar direct uitleg bij: 'dat is voor deze keer, een volgende keer kijken we opnieuw'. Mijn dochter was 3 toen ik met haar over een hekje heenstapte om in de diertuin sneller bij mijn jongste te zijn – toen ze 6 was herkende ze de plek en klom over hetzelfde hekje voor ik het doorhad...

Een sterk geheugen, een sterk rechtvaardigheidsgevoel, het zijn prachtereigenschappen, maar je kan er ook mooi last van hebben: 'Waarom mag papa chips op dinsdag en ik alleen in het weekend?' Het leeftijdsverschil is geen verklaring voor zo'n ongelijkheid...

En als u deze column uit hebt, mag u ook weer vooruit gaan denken. Ik wens u een goede partij vandaag!

COLUMN
Maddy Hageman studeerde medicijnen en is sinds 10 jaar verbonden aan de Plusklas in Houten. Daarnaast heeft ze een eigen adviespraktijk als hoogbegaafdenbegeleider voor jonge kinderen.